

COLLOQUIA NORWIDIANA XI:
NORWID WOBEK HISTORII (NORWID AND HISTORY),
KAZIMIERZ DOLNY, 18-20 MAY 2011

S u m m a r y

On 18-20 May 2011 Colloquia Norwidiana devoted to history took place. In the course of the meetings 34 lectures were delivered. They concerned the interpretation of particular works, or discussed more general anthropological, literary and historical issues, as well as analyzed linguistic problems.

Transl. Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Colloquia Norwidiana, konferencja, historia, norwidolodzy.

Key words: Colloquia Norwidiana, conference, history, Norwidologists.

MARTA EWA ROGOWSKA – mgr, doktorantka w Zakładzie Poetyki, Teorii Literatury i Metodologii Badań Literackich Uniwersytetu Warszawskiego. E-mail: marta.ewa.rogowska@gmail.com, tel. 509 077 522.

ADAM CEDRO

INTERNET W WARSZTACIE NORWIDOLOGA

Teza o rewolucyjnym wpływie Internetu na wszystkie niemal dziedziny życia z dnia na dzień staje się sprawdzalna. Komputerowa edycja tekstu jest od dawna normą, podobnie jak elektroniczny kontakt z instytucjami czy wydawnictwami. Przyzwyczailiśmy się już do elektronicznych katalogów, wyszukiwarek obejmujących na przykład wszystkie biblioteki w mieście, możliwości wypisania sygnatur przed wyprawą do czytelnicy czy zdalnego zamówienia książek do czytelnicy lub wypożyczalni. Z każdą chwilą na olbrzymią skalę powiększają się też zasoby Internetu, dając natychmiastowy dostęp do nieprzebranego dziedzictwa kultury. Ograniczeniem są jedynie regulacje prawa autorskiego w poszczególnych krajach, zawężające – co zrozumiałe – dostępność do najnowszych publikacji. Ale i tu są pewne możliwości: coraz częściej oprócz wersji drukowanej wydawnictwa umieszczają w Internecie wersję elektroniczną publikacji, do której dostęp może być płatny („od sztuki”) lub dostępny w abonamentach. Na stronach internetowych każdej uniwersyteckiej biblio-

teki znajdziemy informacje o prenumeracie e-czasopism dostępnych z komputerów bibliotecznych czy innych naukowych jednostek. Przykładem takiego archiwum przydatnego humanistom jest JSTOR. Istnieją też prywatne serwisy, które udostępniają za opłatą współczesne publikacje, ale ponieważ działalność ta narusza zasady prawa, nie będziemy się nimi zajmować.

Badacze twórczości Norwida i historycy literatury w ciągu kilku lat pozyskali zupełnie nowe możliwości lektury materiałów źródłowych i przeglądania zasobów światowych bibliotek. W skali globalnej niezwykle przydatna jest witryna book.google.com lub jej polskojęzyczny odpowiednik book.google.pl. Firma Google od kilku lat prowadzi akcję digitalizowania książek z bibliotek całego świata, także polskich, dzięki czemu mamy natychmiastowy dostęp do milionów publikacji wydanych w przeszłości. Nie może natomiast prezentować nowszych publikacji, chronionych prawem autorskim i wydawniczym. Nie przeczytamy ich w całości, natomiast wiele z nich jest już włączonych w strukturę tej globalnej instytucji i można zobaczyć na przykład fragmenty artykułów czy książek z szukanym hasłem i pełną informacją bibliograficzną, wzbogaconą o funkcję informowania o dostępności danego wydawnictwa w regionalnych bibliotekach. W tej ostatniej funkcji najlepiej sprawdza się serwis www.worldcat.org, błyskawicznie odnajdujący publikacje w konkretnej okolicy, w której żyjemy.

Inną globalną biblioteką jest World Digital Library (www.wdl.org/en/), inicjatywa wspierana przez ONZ, umożliwiająca przeglądanie zabytków kultury piśmiennej i sztuki od czasów archaicznych do nam najbliższych. Ilościowo nie są to największe zbiory, ale obejmują najcenniejsze artefakty naszej kultury (np. prace Galileusza czy rzadkie wydania Biblii). Tego typu bibliotek jest coraz więcej. Niezwykle wiele cennych zbiorów i źródeł publikowanych jest na prywatnych i branżowych blogach (np. bibliotekarzy działów specjalnych), w ogłoszeniach aukcyjnych i antykwarycznych – tutaj po prostu trzeba systematycznie szukać interesujących nas materiałów. Przykładem – niezwykle bogata w zasoby „Biblioteka Kresowa” (<http://www.mm.pl/~wmmkiewicz/ws/biblioteka/index.html>). Obecnie w zasadzie każda biblioteka na świecie ma ambicje cyfrowego udostępnienia swoich dzieł, stąd zmieniająca się z dnia na dzień sytuacja i rosnąca baza dostępnych źródeł.

Najwięcej norwidianów (396 obiektów) znajdziemy w Cyfrowej Bibliotece Narodowej (<http://www.polona.pl/dlibra/editionindex?startint=0&dirids=10>), w wydzielonej kolekcji „Cyprian Kamil Norwid”. Są tu autografy jego wierszy, dokumenty ikonograficzne, albumy. Fascynujące miejsce. Przy okazji odnotujmy tu katalog czasopism polskich z XIX i pierwszej połowy XX w., zbiór „Powstanie styczniowe” czy „Warszawa w słowie i obrazie”. Oczywiście swoje katalogi mają tu i inni wielcy pisarze romantyzmu.

Różnorodne i niezwykle ciekawe dokumenty z polskich archiwów są także publikowane na Portalu Archiwów Polskich (<http://archiwa.polska.pl/index.htm>) (tu np. można obejrzeć autograf wiersza *Do Nikodema Biernackiego*). Przez stronę Biblioteki Polskiej w Paryżu (<http://www.bibliotheque-polonaise-paris-shlp.fr/>) możemy przejść do katalogu jej zasobów (<https://vtls.cyfronet.pl/cgi-bin/bpp/chameleon>). Niestety, nie ma tu jeszcze zaawansowanych prac nad digitalizacją zbiorów. Możemy natomiast skorzystać na przykład z Kartoteki Bibliografii Zawartości Polskich Czasopism XIX i XX wieku (<http://www.bar.ibl.waw.pl/contents/main.php?page=index>) czy elektronicznej bazy bibliografii Estreichera (<http://www.estreicher.uj.edu.pl/>).

Największe zbiory polskie posiada Federacja Bibliotek Cyfrowych (fbc.pionier.net.pl/owoc), w której udostępniono już ponad 900 tys. publikacji (stan na koniec lutego 2012 r.). Wspólna wyszukiwarka pozwala przejrzeć zasoby z 88 polskich bibliotek cyfrowych (akademickich, regionalnych, branżowych), których listę można zobaczyć pod adresem <http://fbc.pionier.net.pl/owoc/list-lib>. I tu praktyczna rada: oprócz kwerendy w katalogu wspólnym dobrze jest poszukać w katalogu konkretnej biblioteki, czasem wyskakują tu inne czy bardziej szczegółowe wyniki wyszukiwania. Dużą popularnością cieszą się na przykład zbiory Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej (<http://www.wbc.poznan.pl/dlibra.html>) z wieloma unikalnymi drukami i zbiorami Biblioteki Kórnickiej. Ale i w innych bibliotekach nie brakuje pereł: na przykład w Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej możemy przejrzeć wszystkie roczniki krakowskiego „Czasu” (<http://mbc.malopolska.pl/publication/20747>), w Zielonogórskiej – obejrzeć rysunki Norwida z tzw. Teczki Turnów, w Elbląskiej – inne jego prace plastyczne itd.

Kolejnym niezbędnym elementem w pracy nad tekstami Norwida jest odpowiednie słownikowe zaplecze. Tutaj mamy do dyspozycji w zasadzie komplet źródeł: *Słownik polszczyzny XVI wieku* (<http://www.mimuw.edu.pl/polszczyzna/SpXVIw/>), *Słownik języka polskiego XVII i I. połowy XVIII wieku* (http://xvii-wiek.ijp-pan.krakow.pl/pan_klient/), słownik Lindego (<http://kpbk.umk.pl/publication/8173>), *Słownik warszawski* (<http://ebu.w.uw.edu.pl/dlibra/publication?id=254>) czy *Słownik wileński* (<http://eswil.zozlak.org/index.php>). Oczywiście nie można też zapomnieć o dojrzewającym na naszych oczach *Internetowym słowniku języka Cypriana Norwida* (<http://www.slownikjezykanorwida.uw.edu.pl/index.php>), w którym możemy poznać pełną listę haseł oraz całościowo opracowane hasła rozpoczynające się na literę „A”.

I wreszcie naukowe „pobocza”, a więc nieprzebrana materia źródeł i kontekstów przydatnych do badań, interpretacji czy wyjaśnień genetycznych. Tylko tytułem przykładu: badaczom Norwidowej ikonografii związanej z początkami chrześcijaństwa z pewnością przyda się wgląd w wydane w tamtych czasach dzieło Louisa Per-

reta *Rysunki z rzymskich katakumb* (do odszukania w katalogu <http://arachne.uni-koeln.de/arachne>); teologiczne aspekty epoki wzbogaci z pewnością *Słownik apologetyczny wiary katolickiej* z 1894 r. (<http://sloownik.fidelitas.pl/>); szukającym Norwidowych inspiracji i lektur oferuje się na przykład roczniki „Revue des Deux Mondes” (<http://www.revuedesdeuxmondes.fr/user/tocs.php>). We własnym domu możemy sobie poczytać „Chimerę” lub „Tygodnik Ilustrowany” (<http://193.0.75.34/prasa/index.html>), przekartkować „Kronikę Emigracji Polskiej” (http://books.google.de/books?id=D7sDAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=de&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false) czy przejrzeć *Almanach Historique ou Souvenir de L'Émigration Polonaise* Tabasza Krosnowskiego (cztery wydania (!) <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication?id=43656&tab=3>). To tylko wybrane przykłady.

Z innych związanych z Norwidem adresów internetowych trzeba wspomnieć o stronie Ośrodka Badań nad Twórczością C. Norwida KUL (<http://www.kul.pl/osrodek-badan-nad-tworczoscia-cypriana-norwida,120.html>) – tutaj można zapoznać się z wydawanymi w Lublinie publikacjami i aktualnie prowadzonymi badaniami. Zainaugurowało swą działalność Warszawskie Koło Norwidologiczne (<http://www.norwid.uw.edu.pl/>). Warto zajrzeć też pod adres norwidiana.blogspot.com, gdzie w formie bloga prezentowane są najnowsze informacje o recepcji dzieła poety i jego biografii, a także odkrycia (również internetowe).

Oczywiście zasoby sieci nie przeszukają się same i zawsze potrzebny będzie człowiek, który nada kierunek poszukiwaniom, zanalizuje pozyskane materiały, stworzy na ich podstawie artykuł czy książkę. Ludzka inteligencja nadal jest niezastąpiona. Nawet najlepszą wyszukiwarkę trzeba niekiedy wesprzeć indywidualnym sprytem, dodatkowym algorytmem uściślającym zakres kwerendy, innym układem czy postacią wpisywanych haseł, a niezastąpionej wskazówki w dalszym ciągu może udzielić nam inna osoba, choć może to zrobić na przykład przez portal społecznościowy. Jesteśmy obserwatorami i beneficjentami rewolucyjnych zmian w sposobie korzystania ze źródeł piśmienniczych, pozwalających na szybką kwerendę, uniknięcie kosztownych i czasochłonnych podróży, dotarcie do nowych źródeł wiedzy. Globalna wioska ma szansę, przynajmniej dla niektórych, przekształcić się w globalny uniwersytet.

THE INTERNET IN A NORWIDOLOGIST'S WORKSHOP

S u m m a r y

Entirely new opportunities of reading source materials and browsing the collections of libraries all over the world that are offered by the Internet's digital materials become an important and indispensable element of research work. Hence there is a need to give information about the interesting stores of data and the ways they can be used.

Transl. Tadeusz Karłowicz

ADAM CEDRO

norwidiana.blogspot.com

SALON BADACZY, MIŁOŚNIKÓW I OPONENTÓW
TWÓRCZOŚCI CYPRIANA NORWIDA

Dnia 26 listopada 2010 r. wystartował dedykowany Norwidowi blog, który ma służyć badaczom i wszystkim zainteresowanym życiem i dorobkiem poety do prezentacji i dokumentowania szeroko rozumianej recepcji jego twórczości, a więc informowania o inicjatywach naukowych, nowościach wydawniczych, odnalezionych w świecie i w Internecie przyczynkach, opiniach, dziełach plastycznych i muzycznych mających związek z autorem *Promethidiona*. W pierwszym wpisie, kierowanym do braci norwidologicznej, czytamy, że chodzi o „miejsce, gdzie mogliśmy dzielić się swoimi myślami związanymi z Norwidem. Nie tylko na sympozjach, konferencjach, poprzez publikacje książek i artykułów, ale także na sposób bardziej uniwersalny, otwarty na Autorów i Czytelników naszego salonu. Diaspora Norwidowska winna mieć swoją agorę”.

Założenia te są systematycznie realizowane. W ciągu kilkunastu miesięcy działania (do marca 2012 r.) pojawiło się tu już ponad 100 wpisów dokumentujących obecność Norwida w naszej kulturze, a bogactwo zasobów Internetu zapewnia nieograniczony wręcz materiał na przyszłość. Na blogu można obejrzyć obszerne galerie zdjęć z kilku naukowych spotkań „Colloquia Norwidiana” czy z uroczystości wiążących się z upamiętnianiem sylwetki poety (np. odsłonięcie jego pomnika w Lublinie, informacja o skwerze Norwida w Paryżu), systematycznie gromadzona jest dokumentacja ikonograficzna już istniejących monumentów, poświęconych mu